

leert op die angsten en bijgeloovigheden, weet ze tot zijn doel te misbruiken, al was het maar om zich in een geheimzinnig waas te hullen, maar is zelf ook een kind van dat bijgeloof. Aan den anderen kant is hij in zijn strijd tegen Jouk om Katriene weer een gewone bruid, zoodat we ons soms afvragen: is deze figuur wel geslaagd, zijn er niet twee Sjoerds, die de schrijver ons als één mensch geloofwaardig wil maken? Hoe het zij, deze Sjoerd, wanneer hij ziet dat Jouk het van hem bij Katriene wint, probeert nu op andere manieren Jouk onder zijn invloed te brengen. Jouk bemerkt te laat, dat Sjoerd hem in het verderf wil storten. Als Sjoerd dan later op een critiek oogenblik Jouk overhaalt om een inbraak te gaan plegen om zodoende aan geld voor een ijzeren schip te komen, dan loopt Jouk blindelings in de val. Later blijkt het met Sjoerd slecht te zijn afgelopen, zoodat hij wel vrij sterk herinnert aan den traditioneleen booswicht uit de oude romantische literatuur. Maar dit stoort geen oogenblik, omdat deze menschen in die sfeer leven: zij beléven die romantiek.

Louwrens de Zigeuner is het ten slotte, die vader en zoon weer bij elkaar brengt en het boek culmineert dan in de verzoenende daad van vader Abel, dat hij zijn zoon Jouk toezegt hem aan een ijzeren schip te helpen, waarop Jouk zich met Katriene kan vestigen. (Slot volgt.)

C. RIJNSDORP.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Eenige opmerkingen over en naar aanleiding van „Geboortebeperving” door T. Oldenburger. 1)

V. (Slot.)

Mijn tweede bezwaar tegen het boek van Oldenburger is van geheel anderen aard.

Betref het eerste meer de conceptie van het boek, thans moet ik mij richten tegen een uitspraak, die betrekkelijk achteraf voorkomt, maar die toch voor de bepaling van onze zedelijke houding ten opzichte van het voorkomen der zwangerschap van de grootste betekenis is.

Niet dat hiermede is toegegeven, dat ik het met de andere uitspraken van den schrijver steeds volkomen eens ben. Integendeel, hoewel ik mij in de groote lijnen van ganscher harte bij Oldenburger kan aansluiten, gebruikt hij toch menige uitdrukking, die ik niet gaarne voor mijn rekening zou willen nemen. Verschillende dingen zou ik gaarne anders gezegd willen hebben. Maar het is niet doenlijk om daarop verder in te gaan. Zooals reeds is betoogd, is het boek daarvoor te onrustig, te weinig vanuit één gezichtspunt geschreven. Ter demonstratie daarvan wil ik den zin aanhalen, waarmee Oldenburger zijn boek besluit. Hij schrijft dan: „Zonder de hulp en de invloed van de bovennatuurlijke godsdienst en de Christelijke ethiek zal het programma van het herstel van het gezin met al zijn afdwalingen en huiselijke verdrietelikheden voor altijd mislukken, want „een menschheid zonder Godheid raakt in verval en eindigt in dierlijkheid.” Het kan aan de vertaling liggen, maar een goed Calvinist zal toch liever woorden als „bovennatuurlijke godsdienst” en „Godheid” in het verband, waarin ze hier voorkomen, vermijden, omdat ze al te zeer herinneren aan een theologie, wier gedachtengang zeker niet past in het Gereformeerde denken.

Maar dit alles nu daargelaten, één uitspraak meen ik dan toch niet zoo zonder meer te mogen laten passeeren. Aan het slot van zijn boek vat de schrijver in 95 stellingen te zamen wat hij in de voorafgaande bladzijden bedoelde te zeggen. En nu luidt stelling 77: „Slechts ingeval van ziekte van een of twee partijen en van armoede mag natuurlijke geboortebeperving worden toegepast. Zoo moeten in geval van natuurlijke ongesteldheid of gedeeltelijk onvermogen, beide partijen zich onthouden door zelfbeheersching”.

Nu is het jammer, dat hier niet verder ingegaan wordt op het uiterst gewichtige vraagstuk der onthouding. Deze is wel ter sprake geweest in het hoofdstuk: „Wat de Bijbel leert aangaande geboortebeperving”, maar toch in den geheelen samenhang van het boek te weinig in het oog vallend en onderstreept. Daarom had ze zeker in een aparte stelling behandeld dienen te worden. Wie de gedachtenwereld en de middelen van het Neo-Malthusianisme geheel en al verwerpt, moet er zich toch rekenschap van geven, of en in welke omstandigheden onthouding dan zedelijke eisch kan zijn.

En nu kunnen inderdaad armoede en ziekte een zedelijk motief voor onthouding vormen. Prof.

Geesink²⁾ acht tijdelijke of zelfs algeheele onthouding in het huwelijk plicht, als bij voortgezetten huwelijksomgang de mogelijkheid bestaat, dat aan kinderen het leven wordt geschonken, door wier geboorte de ellende van het gezin, hetzij van een der beide ouders vermeerderd (armoede of krankzinnigheid). Maar hij noemt ook nog andere gevallen. Zoo b.v. wanneer het leven der vrouw, als zij bijna zonder tusschenpoozen telkens moeder wordt, in gevaar komt. Ook wanneer er vrij groote zekerheid bestaat, dat het opnieuw moeder worden haar het leven zal kosten.

Maar zijn dit nog abnormale omstandigheden, terecht legt Ds Delleman in zijn artikelen in het Gereformeerd Theologisch Tijdschrift (nr 5 en 6 jaargang '33) over: „Geboorteregeling als theologisch probleem in dezen tijd” er den nadruk op, dat een zekere regeling der geboorten in ieder huwelijk als zedelijke plicht dient gesteld te worden. De kinderzegen kan ten volle geëerd blijven, als men zich desniettemin uit zedelijke motieven toch verplicht acht weer niet aanstonds na de geboorte van een kind de mogelijkheid van een nieuwe bevruchting te scheppen. Inzonderheid om de krachten der vrouw niet uit te putten kan het gewenscht zijn, dat de zwangerschappen niet te snel op elkaar zullen volgen. En het is een misbruik maken van de leer der Voorzienigheid, wanneer Christenen de uitkomst van hun huwelijks-gemeenschap zonder meer aan God overlaten.

Ook Prof. Geesink onderscheidt tusschen zorgeloosheid en onbezorgdheid van de ouders. Hij meent, dat er vaak een lichtzinnigheid kan heerschen, die zich met vroomheid dekt.

En Dr Wielenga³⁾ schrijft: „Een misbruik maken van Gods ordinantiën is er stellig ook, wanneer er, ten koste van den welstand en de levenskracht der gehuwden, tot schade van den opbloei van het gezin, zonder ook nog eenigermate met de uitkomst te rekenen, in het huwelijk wordt samengeleefd.”

Het huwelijk ontslaat dus geenszins van het besef van verantwoordelijkheid in de echtelijke samenleving. Er dient ook sparende liefde te zijn, tucht en zelfverloochening. Maar anderzijds moet er toch ook op gewezen worden, dat tenslotte de tijdsbepaling tusschen het eene en het andere kind aan ieders consciëntie moet worden overgelaten. De eene vrouw is de andere niet. Hier is weer een terrein, waar het advies van den geneesheer, die hetzelfde standpunt als dat van de ouders deelt, meermalen gevraagd zal moeten worden.

Toch dienen bij dit alles twee dingen te blijven vaststaan. Niet het Neo-Malthusianisme, maar de zelftucht moet beoefend worden. En de overwegingen, die tot deze geboorteregeling door onthouding leiden, mogen nimmer beheerscht worden door de beginselen, die voor de beweging voor geboortebeperving het uitgangspunt vormen.

Het is hier niet de plaats om verder op deze zaak in te gaan. Maar ze verdiende in elk geval in de stellingen van Oldenburgers boek uitvoeriger en ernstiger behandeling dan wat we in het begin van de 79ste stelling lezen: „Het is zinnelijk en een vergrijp jegens God om zooveel kinderen op te voeden, als je kunt, wat in sommige gevallen de vijf en twintig zou overschrijden, maar het is even zondig om er zoo weinig mogelijk op te voeden.”

Evenwel, ons hoofdbezwaar tegen de stellingen 77 en 79 is niet gelegen in wat ontbreekt, maar in wat stelling 79 verder inhoudt. Na de hierboven aangehaalde zinsnede vervolgt de schrijver: „In geval van ziekte en verschrikkelijke armoede is de moeder misschien niet in staat het leven aan nog een kind te schenken. Dan is het toelaatbaar om periodiek geslachtelijk verkeer te hebben op tijden, dat de kans van bevruchting het geringst is.”

Het valt op, dat wat hier uitgesproken wordt, feitelijk een tegenstelling vormt met hetgeen in stelling 77 staat. In deze laatste wordt in dezelfde omstandigheden, ook al voegt men hier aan „armoede” het praedicaal „verschrikkelijk” toe, algeheele onthouding door zelfbeheersching gepredikt. Maar in stelling 79 wordt deze eisch in al zijn gestrengheid losgelaten en de z.g. periodieke onthouding naar voren geschoven. Deze is gebaseerd op de onderzoekingen van Ogino en Knaus, die er op wezen, dat in het leven der vrouw z.g. veilige periodes voorkomen, gedurende welke huwelijksomgang mogelijk is zonder dat er gevaar voor uitbreiding van het gezin bestaat. Oldenburger meent dus, dat van de kennis dezer feiten mag worden gebruik gemaakt, niet slechts bij geneeskundige, maar ook bij sociale omstandigheden.

Het is niet genoeg te betreuren, dat zulk een uitspraak zonder enig nader bewijs als vanzelf sprekend wordt neergeschreven. Ze vloeit zeker niet als een logische consequentie uit de bedoelingen van het boek voort. Het vraagstuk van het aanvaarden der periodieke onthouding uit medische overwegingen laat ik hier nog rusten, om-

dat de zedelijke gevolgen daarvan niet zoo diep in het volksleven ingrijpen. Ze blijft tot enkele gevallen beperkt en aan den geneesheer blijft het laatste woord. Het meest ingrijpende element van deze stelling is, dat periodieke onthouding op grond van een sociale indicatie toelaatbaar wordt geacht, zonder dat zelfs één argument daartegen genoemd wordt. Dat hiervoor anders wel plaats was, moge uit het volgende blijken.

Het is vooral in Roomsche kringen, dat de periodieke onthouding als middel tot geboorteregeling aanhang heeft gevonden. De Roomsche-Katholieke arts Smulders was de eerste, die haar met kracht onder ons volk propageerde. In ongeveer vijf jaar tijd beleefde zijn boek zeven drukken! Hij acht de periodieke onthouding, om zwaarwichtige of grondige redenen aanvaard, zedelijk toelaatbaar en zonder schade te zijn voor de morele, fysieke en psychische gezondheid der beide echtgenooten en voor de gaafheid van het huwelijk zelf. Roomsche-Katholieke moraal-theologen ondersteunden zijn streven.

Op dit feit wijs ik met opzet, om te doen uitkomen, dat de periodieke onthouding juist bij Rome aanknopingspunten kon vinden. Immers, in tegenstelling met Calvinus aanvaardt zij heel sterk de natuur als norm. En waar deze methode van geboortebeperving in tegenstelling met het Neo-Malthusianisme, van geen tegennatuurlijke middelen gebruik maakt, kon zij daar een kans maken. Maar daarom hebben wij als Gereformeerden hier wel goed toe te zien en op onze hoede te zijn.

Op het eerste gezicht zou men kunnen oordeelen, dat, wanneer de Roomsche Kerk, wier standpunt wij ten opzichte van den kinderzegen zoo goed kennen, de periodieke onthouding in bepaalde, ook niet-medische gevallen, toelaatbaar acht, ook wij haar op dien weg kunnen volgen. Maar we vergeten dan, hoe de Gereformeerde ethiek op andere grondslagen rust dan de Roomsche-Katholieke. Doordat de laatste de natuur te veel als uitgangspunt neemt, staat zij altijd aan het gevaar bloot, dat het zwaartepunt van het leven vanuit het innerlijke naar het uiterlijke wordt verlegd. Bij het Gereformeerd belijden is dat anders. Ik denk hier aan het groote verschil, dat tusschen Rome en de Reformatie te Genève bestaat inzake de uitlegging van het tiende gebod. Zelfs de minste lust of gedachte tegen eenig gebod Gods mag, naar de Heidelbergse Catechismus leert, in ons hart nimmermeer komen.

Heeft dus de periodieke onthouding vooral in Roomsche-Katholieke kringen aanhang gevonden, toch mag niet verzwegen worden, dat er daar ook anderen zijn, die voor haar als middel tot geboorteregeling waarschuwen. Een bekend Roomsche-Katholiek vrouwenarts, Dr A. W. Ausems, ziet in deze wijze van onthouding den weg gebaad tot het Neo-Malthusianisme, omdat wie zijn echtelijk leven eenmaal heeft gericht op de beperking, bij mislukking of wanneer dit stelsel te lastig wordt, gemakkelijker andere middelen zal grijpen. En zoo onschadelijk acht hij de periodieke onthouding voor de psyche der echtgenooten niet. Daarenboven wordt zijns inziens ook door haar de natuurwet geschonden. En tenslotte tracht hij aan te toonen, dat aan heel deze methode de vereischte wetenschappelijke basis ten eenenmale ontbreekt. Van honderd procent zekerheid is geen sprake. En als men op die honderd procent stellig zal moeten rekenen, dan zal ze zoodanig moeten worden ingeperkt, dat ze practisch geheele onthouding beteekent. Slechts bij een bepaald type van vrouwen, zou men, wat de zekerheid betreft, op de periodieke onthouding kunnen staat maken.

Nu staat Ausems in deze laatste meening niet alleen. Merkwaardigerwijze verscheen nog kort geleden een werkje van C. van Emde Boas, zenuwarts en sexoloog, een vurig voorvechter van 't Neo-Malthusianisme, in welk werkje deze zijn onderzoekingen mededeelt omtrent de doeltreffendheid der periodieke onthouding. Op grond daarvan komt hij tot de conclusie, dat voor vele echtparen deze onthouding als afzonderlijke of als aanvullende methode te aanvaarden is; dat er echter tallozen zijn, bij wie dit middel niet of nog niet toegepast kan worden.

Maar ook nog op een punt van geheel anderen aard moet gewezen worden in verband met de periodieke onthouding als middel tot geboorteregeling. Wie haar als zoodanig aanvaardt, geeft daarmee een overtuiging prijs, die voor het zedelijk leven van de grootste waarde is en in den strijd tegen het Neo-Malthusianisme onverbidde-lijk door Katholieken en Gereformeerden werd gehandhaafd. Want beide weerspraken steeds ten stelligste de meening, dat onthouding in normale huwelijksomstandigheden de lichamelijke en geestelijke gezondheid zouden schaden en het levensgeluk vernietigen.

Integendeel, mits het leven op de juiste basis was ingesteld, zouden er genoeg middelen en wegen te vinden zijn om dit tekort te overwinnen en dat leven te verdiepen en te heiligen. Maar nu juicht het Neo-Malthusianisme. Dr van Emde Boas schrijft in zijn hierboven aangehaald boekje: „De

ontdekking nog verha-
tholiek S-
woordinge-
rijke geve-
voor de g-
van het g-
zenuwarte-
rampzalig-
eerlijk co-
voor de
ding stre-
boorte, d-
met de g-

En ten
geciteerd
hoogst er-
de stelling
lichaam,
verstoorde
intieme b-
het kind
slot van
vallen, wa-
lijk of ni-
houding
geen dur-
te geven,
bevestigen
en tot ve-
„Nu” -
huwelijke
worden. I-
geval kan
gerschap
aan va a-
„Door
den, hoe
plicht bie-
den, wete-
het gezin
samenvoe-
„Zalig
uit zulk
„Dan v-
dat wel
troffen h-
ambtelijk
tot het k-
wel, wan-
Gods goe-
het word-
Uit dit
geen ste-
handelde
houding
te achter-
rekensch-
vast zit
consequ-
dat hij h-
schrikkel-
misschien
kind te s-
die van s-
lend vlak-
piële be-
door m-
ding „C-
redene-
in dit ge-
ik in het
getoond.

's Grav-

MUZ

Onder-
Willem 2
dat „will-
moeten v-
bare mid-
muzikaal-
op zetten
gevoel
te wak-
Dat er
edeling i-
volgende

„Nu
onlange-
enige
dat die
van de
luistern-
radio-or-
luistern-
de luist-
etc. W-
moette
zoeken;

1) „Geboortebeperving voor geloovigen en ongelooovigen”, een zuiver critische beschouwing van de theorie en de practijk en van de argumenten voor en tegen deze beweging, door T. Oldenburger, Th. H. Th. D. Vertaling van Dr A. Dupont, schrijver van „Het Huwelijk”. Uitg. H. A. van Bottenburg N.V., Amsterdam.

2) W. Geesink, Gereformeerde Ethiek II, pag. 289.

3) B. Wielenga, Ons huwelijksformulier, blz. 100 (overgenomen uit de Artikelen van Ds Th. Delleman).

ZENDING EN EVANGELISATIE

Twee eeuwen Suriname-Zending.

II.

Geen enkel deel der heidensche bevolking van Suriname heeft de zending der Herrnhutters onbearbeid gelaten; zelfs heeft zij ook nog ten slotte haar zorgende liefde aan de Mohammedaansche Javanen betoond.

In 1735 hebben de eerste zendingen voet aan land gezet. De 7e Augustus is de datum van hun uitzending. De namen mogen nog wel eens worden genoemd: Georg Piesch en Georg Berwig, beide uit Moravië, en Heinrich Christof von Larisch, iemand van adellijke afkomst. Hun opdracht was: „bij den gewonen arbeid te onderzoeken, of er onder de Wilden (Indianen) en Mooren (negerslaven) iets voor den Heiland te winnen was". Binnen een jaar was de laatste gestorven en de twee anderen waren vooral wegens de aanhoudende koortsen naar Europa teruggekeerd.

In 1738 werd een nieuwe poging gewaagd, waaraan de namen van Berwig en Tannenbergh zijn verbonden. Maar trots alle inspanning en aanvulling der werkkrachten mislukte ook deze poging; in 1745 was de zaak afgedaan.

Intusschen waren anderen begonnen met den arbeid onder de Indianen, de oorspronkelijke bewoners. Aan dezen arbeid zijn de namen van Pilgerhut en zendeling Schuman verbonden. Wij schrijven hier geen volledige geschiedenis, en kunnen er dus mee volstaan te herinneren, dat deze zoo vruchtdragende arbeid in weinige uren tijds totaal is verwoest. Schuman was een geboren zendeling; hij had ook oog voor de rechte methode; zoo wist hij zich de hulp der Inlanders zelf te verzekeren.

Maar in 1763 brak er een slavenopstand uit in Berbice; ook Pilgerhut werd overvallen; de zendingen konden ternauwernood het leven redden; maar er kon niet meer aan gedacht worden opnieuw daar den arbeid te beginnen.

In het tegenwoordige Suriname werd onder de Indianen gearbeid aan de Saramacca. Maar ook daar moest men ten slotte wijken. De regering toch gebruikte de Indianen om tegen de woeste Bosch-negers op te trekken. En uit wraak overvielen deze de zendingsposten. Wel had het aan zegen niet ontbroken, maar toch ging de zending ook daar vandaan omstreeks 1770.

En als nu hetzelfde gezegd is van nog twee andere posten, dan is daarmee zoowat alles van de Indianenzending gezegd: opbloei, zegen, tegenstand, verwoesting!

Merkwaardig is het nieuwe begin van den arbeid onder de Negerslaven geweest na de mislukte pogingen, waarvan wij boven spraken.

Men had twee kleermakers uitgezonden naar Paramaribo, die hun inkomsten, na aftrek van hetgeen zij zelf noodig hadden, zouden besteden ten behoeve van de Indianenzending. Hun werk werd zoo op prijs gesteld, dat zij genoodzaakt waren knechten te nemen; deze vonden zij in de negerslaven; en onder den arbeid lieten zij niet na aan deze heidenen het Evangelie te verkondigen.

Naast de kleermakerij werd een bakkerij opgericht enz. En op deze wijze werd de aanraking met de negers steeds uitgebreid. Eindelijk werd in 1776 de eerste neger gedoopt.

Maar de arbeid ging nu ook verder; de weg des Heeren was duidelijk geworden. Er werden zendingen uitgezonden, om de negers op de plantages op te zoeken. Het werk groeide gestaag, trots de vele moeilijkheden, vooral ondervonden van de zijde der slavenhouders. Het getal der gemeentelieden steeg zelfs in den tijd van 1770—1830 tot 2000 zielen.

Tot 1820 was het een zaaien met tranen geweest; maar toen gaf de Heere verandering ten goede. Wonderlijk was daartoe de aanleiding. Een pokkenepidemie, en een vreeselijke brand wilde de Heere daartoe gebruiken. De arbeid werd nu ook beter georganiseerd; opgericht werd o.a. de Maatschappij tot bevordering van het godsdienstig onderwijs onder de slavenbevolking in Suriname.

Na dien tijd neemt de slavenzending een hooge vlucht. Niet alleen Paramaribo ziet heerlijke vruchten, maar het kustland met zijn plantages ook. Men trok steeds meer de rivieren langs. Tot in 1863 een nieuwe toestand intrad. Director Steinberg schrijft hiervan in zijn boek „Ons Suriname": „van deze eeuw slavenzending (n.l. van 1765—1863) ging twee derde voorbij gedurende welke nauwelijks van vrucht kon worden gesproken — en dan komen de laatste 33 jaren en laten openbaar worden, welke zegeningen God bereid hield om ze te Zijner ure op dezen moeilijk te bearbeiden akker uit te storten."

Het genoemde keerpunt was de afschaffing van de slavernij! Een overgang van 10 jaar werd noodig geacht. Maar na de volkomen doorgevoerde vrij-

an niet zoo diep blijft tot enkele geneesheer blijft grippende elementen onthouding catie toelaatbaar n argument daarvoor anders wel de blijken.

igen, dat de peri-geboorteregeling omsch-Katholieke haar met kracht ngeveer vijf jaar 'ukken! Hij acht zwaarwichtige of ijk toelaatbaar en ioreele, fysieke ide echtgenooten t huwelijk zelf ogen ondersteun-

om te doen uit-ouding juist bij vindca. Immers, nvaardt zij heel ar deze methode stelling met het tegennatuurlijke j daar een kans wij als Gerefor-den en op onze

en kunnen oor-sche Kerk, wier den kinderzegen e onthouding in llen, toelaatbaar nen volgen. Maar ormeerde ethiek n de Roomsche e natuur te veel j altijd aan het it van het leven rlijke wordt ven is dat anders. hil, dat tusschen e bestaat inzake l. Zelfs de minste d Gods mag, naar eert, in ons hart

ouding vooral in ihang gevonden, dat er daar ook idel tot geboorte-kend Roomsche V. Ausems, ziet en weg gehaad t wie zijn ecle-op de beperking, stelsel te lastig telen zal grijpen.

periodieke onthitgenooten niet. ook door haar slotte tracht hij ze methode de s ten eenenmale ekerheid is geen d procent stellig oodanig moeten ch geheele ont-en bepaald type ekerheid betreft, en staat maken. te meening niet cheen nog kort ide Boas, zenuw-chter van 't Neo-ze zijn onderzoe-treffendheid der l daarvan komt echtparen deze als aanvullende echter tallozen g niet toegepast

geheel anderen verband met de el tot geboorte-aanvaardt, geeft e voor het zede-le is en in den ame onverbidde-rmeerden werd raken steeds ten ling in normale melijke en gees-en het levens-

juiste basis was en en wegen te rwinen en dat Maar nu juicht in Emde Boas ald boekje: „De

ontdekking van de periodieke onthouding heeft nog verheugender gevolgen gehad. Het is de Katholiek Smulders, die thans in enthousiaste be-woordingen de wereld voorhoudt, welke zegen-rijke gevolgen de bewuste geboorteregeling heeft voor de gezondheid van de moeder en de welstand van het gezin; het is de Katholieke deskundige zenuwarts Smulders, die de onmogelijkheid en de rampzalige invloed van de absolute onthouding eerlijk constateert. Dit alles is door ons, die reeds vóór de ontdekking van de periodieke onthou-ding stredden voor de bewuste regeling der ge-boorte, duizenden malen in woord en geschrift met de grootst mogelijke nadruk verkondigd".

En tenslotte liggen daar nog de reeds hierboven geciteerde artikelen van Ds Delleman. In zijn hoogst ernstige studie handhaaft hij met kracht de stelling, dat de natuurlijke behoeften van het lichaam, sinds de zonde ons menscheijk leven verstoort, niet meer normatief zijn en dat iedere intieme huwelijksomgang zonder de bereidheid tot het kind ongeoorloofd is. En als hij dan aan het slot van zijn betoog de vraag stelt, of dan in ge-vallen, waarin een nieuwe zwangerschap bezwaar-lijk of niet gewenscht is, ten allen tijde onthouding plicht moet blijven, en of het dan ook geen dure plicht kan worden de onthouding op te geven, dan antwoordt hij op de laatste vraag bevestigend. Wanneer deze n.l. te zwaar blijkt en tot verzoeking wordt.

„Nu" — zoo gaat hij voort — „in de meeste huwelijken zal dit niet zoo gauw gezegd mogen worden. Maar mogelijk is het. Welnu, in zulk een geval kan het plicht worden de nieuwe zwan-gerschap te aanvaarden. Maar de plicht moet dan aanvaard worden.

„Door den nood gedrongen zullen de gehuw-den, hoe moeilijk het ook zijn moge, dan die plicht biddend als een roeping moeten aanvaar-den, wetende, dat de welstand der moeder en van het gezin zijn in de Hand van Hem, die hen samenvoegde.

„Zalig de man en welgelukzalig de vrouw, die uit zulk een geloofsheroïsme leeft.

„Dan wordt een leven uit eigen stijl openbaar, dat wel heel sterk afsteekt bij de teveel aange-troffen houding, waarbij man en vrouw zonder ambtelijk besef samenleven, waar geen bereidheid tot het kind aanwezig is, al aanvaardt men het wel, wanneer het eenmaal zoo is, en al groeit door Gods goedheid met de vrucht ook de liefde voor het wordend kind."

Uit dit alles moge blijken, hoe oppervlakkig (om geen sterker woord te gebruiken) Oldenburger handelde door in stelling 79 de periodieke onthouding in bepaalde gevallen zedelijk geoorloofd te achten, zonder dat hij er zich verder eenige rekenschap van gaf, wat aan zulk een conclusie vast zit en welke verwarringen, vergissingen en consequenties hier dreigen. En nu weet ik wel, dat hij haar slechts in geval van ziekte en ver-schrikkelijke armoede toelaat, waarbij de moeder misschien niet in staat is het leven aan nog een kind te schenken. Maar vooral de laatste indicatie, die van socialen aard is, brengt hem op een hel-lend vlak en ontleent hem de basis voor principiële bedenkingen tegen geboorteregeling door middel der periodieke onthou-ding „om zwaarwichtige of grondige redenen", zooals Smulders dit uitdrukt. En wat in dit geval onder meer op het spel staat, hoop ik in het bovenstaande voldoende te hebben aan-getoond.

's Gravenhage.

Dr G. K. SCHOEP.

Muzikale opvoeding door de Radio.

Onder „Muzikale opvoeding der jeugd" schrijft Willem Zonderland in „Symphonia" van 15 Juni, dat „willen wij in de toekomst iets bereiken, dan moeten wij van onder af beginnen. Met alle denk-bare middelen moeten wij trachten de jeugd meer muzikaal op te voeden. Vooral moeten wij er alles op zetten den smaak te veredelen en het gevoel voor het werkelijk schoone aan te wakkeren".

Dat er reden voor deze smaak- en gevoelsver-edeling is, leidt de heer Zonderland af uit het volgende door hem geciteerd:

„Nu zijn er", aldus schreef Priester H. de Greeve, onlangs in het Zondagsblad van „Ons Noorden", eenige teekenen, waaruit men geneigd is af te leiden, dat die goede smaak nog al te wenschen overlaant. Een van de middelen om er achter te komen, is: geregeld luisteren naar de radio. Men mag aannemen, dat de radio-omroepen zich richten naar de behoefte der luisteraars. Zij leeren die kennen uit het contact met de luistervinken; uit de brieven die zij ontvangen, etc. etc. Wie geregeld luistert naar de radio en zich de moeite geeft van tijd tot tijd de heele aether eens af te zoeken; wie b.v. des avonds achtereenvolgens ver-

schillende stations aandraait, wie kennis neemt van het ochtendmenu, waarop hij op z'n nuchtere maag getraceerd wordt, krijgt een onstellig inzicht van den goeden smaak van het gemiddeld luisterend publiek. Men moet nu niet opwerpen dat er ook zooveel mooie, waardevolle muziek gegeven wordt. Want het zwaartepunt is, dat er óók zooveel muzikale rim-ram gegeven wordt.

De mooie muziek is evident bestemd voor de proe-vers; en meteen ook als poging om de anderen op te voeden; maar de groote hoeveelheid tarara-boemdié is evident bedoeld voor de massa, die aan dit minder-waardig brouwsel zich wil bedrinken.

Wij hebben heelemaal geen bezwaar tegen een lol-lige mop, een daverende grol, of 'n avond onzin — maar wel meenen wij bezwaar te mogen maken tegen allerlei flauwe, melige liefdes-lyriek, die je na twee minuten 't gevoel geeft of je een jaar lang bananen gegeten hebt.

Verder is de aether heele avonden vergiftigd met een afschuwelijk soort jazz, die je de minder prettige ervaring van stompen op je maag geeft. Alsof de heele aether chronisch lijdt aan den hik. Er wordt hier heel evident, noodgedwongen, geofferd aan een bai-tengewoon slechten smaak".

Natuurlijk is dit een heel algemeen oordeel over wat er alzo door de Radio komt en betreft wel in hoofdzaak de zoogenaamde neutrale „omroe-pen" binnen en buiten ons land.

Want van een heeleboel, wat deze Roomsche schrijver opnoemt, behoeven wij ons zoo goed als niets aan te trekken.

Het is tenminste niet denkbaar dat hij bij ons op ochtend-menu's getraceerd zal worden, ont-stellend voor alles wat liefelijk is en welluidt.

Zelfs „n lollige mop, een daverende grol of 'n avond onzin" die er bij den schrijver nog door kunnen, zijn ten onzent vrijwel zoo goed als uit-gesloten om maar niet eens te spreken van de door hem en terecht zoo gewraakte „afschuwelijke soort jazz".

Het eenige zelf-ontdekkende in deze critiek op wat des Radio's is, zou kunnen zijn: of ook wij soms nog niet al te royaal zijn met allerlei „mu-zikale rim-ram", „flauwe melige liefdes-lyriek" en „tarara-boemdié", om op het stuk van volksop-voeding, van smaakveredeling in zake muziek, de uitzonderlijke figuur te slaan, die we ook bij dit onderdeel behooren te vertoon.

Bachs Registratie.

In een mooi boek: „Geschichte des Orgelspiels und der Orgelkomposition" van G. Froscher, dal bezig is te verschijnen en waarvan de 16e afle-ving het heeft over Bach's registratiekunst en de wijze, waarop Bach tegenwoordig goed en niet goed geregistreerd wordt, lezen we het volgende:

„Het is echter goed, zich steeds weer te herinneren met welke middelen men Bach's orgelmuziek langen tijd te lijf ging. Een groep orgelspelers vond zijn ge-noegen erin Bach-preludia en -Fuga's met alle moge-lijke orgelstemmen af te ruzen, zonder hun bouw en onderverdeeling te doen uitkomen. Anderen stalden hun orgel in de veelzijdigste kleuren uit, verscheurden de organische opbouw door verbrokkeling in de kleinste mogelijke deeltjes. Zoo herinner ik mij, zegt de schrij-ver in een noot, de voordracht van het Adagio uit de C-dur Toccata, waarin een concertspeler in de melo-die zoowel als in de begeleiding meer dan een dozijn keer van registers verwisselde, zoodat een pseudo-impressionistisch klankbeeld ontstond.

Bijna algemeen heerschte de zienswijze: het orgel der 19e eeuw is het ideaal-instrument, ook voor Bach's muziek, en men betreurde het, dat Bach niet zulk een volkomen instrument gekend heeft om in zijn com-posities gebruik te kunnen maken van deszelfs speel-mogelijkheden en effecten.

Na nog een reeks bespottelijke redeneeringen, zooals de laatste, gereleveerd te hebben en o.i. met recht in het juiste licht te hebben gezet, vervolgt hij met het principe aan te geven, waarop Bach geregistreerd moet worden. En daarvoor verwijst hij naar Bachs instrumentaties. Zooals in Bachs orkest, zegt hij, de groepen tegenover elkander staan zonder elkaar over en weer te verduisteren of te overheerschen, zoo moet er ook geregistreerd worden.

Met andere woorden: een eenmaal vastgezette registratie mag in haar verloop geen diminuendo's of crescendo's, geen registerwisseling ondergaan, geen zoogenaamde climaxen opgelegd worden, geen pseudo-impressionistisch klankkleurpalet ver-tonen, zooals, het zij nog eens herinnerd, die Concertspeler — en zoo zijn er nog wel elf, óók in ons land — met het Adagio uit de C-dur Toccata deed.

Zulke lectuur is ook leerzaam voor onze tegen-woordige critici, als ze eens een orgelspeler tegen komen waarvan ze moeten zeggen: „In Buxtehude en Bach zocht de organist het vooral in de detail-leering, die de groote en strakke lijnen van beide prachtige stukken niet altijd ten goede kwam, daardoor verslapte (met name in de Fuga van Bachs werk) de spanning nog al eens."

Dan kunnen ze direct de koe bij de horens vat-en en erop wijzen, hoe aan zulk voordragen van Bach en Buxtehude een verkeerde kennis der orgelspel-praktijk dier classieken ten grondslagligt en waarin de remedie er tegen bestaat.

J. Z.